

BISKOPENS VISITASFOREDRAG
VISITAS I GAMVIK SOKN
HAMMERFEST PROSTI I NORD-HÅLOGALAND BISPEDØMME
3. juni 2021 og 22.-25. februar 2022

Kjære Gamvik sokn. Endelig ble det visitas! Jeg har vært utålmodig etter å komme meg på visitas her, siden den egentlig skulle ha vært i fjor vår, så i januar, og nå fikk vi det endelig til. Rett nok gjorde vi unna noen møter digitalt i juni, men resten har vi fått gjort nå. Dette har gjort at dette har blitt en bispevisitas helt utenom det vanlige, men for å få gjennomført den ble det som det ble, og jeg synes det har blitt en god løsning – tross alt.

Jeg vil takke for måten jeg og følget mitt som har bestått av prost Jon Atle Birkeland og rådgiver Steinar Sneås Skauge har blitt tatt imot både nå og i juni av stab, menighet, Gamvik kommune, skoler og helsevesen og andre. Det er et interessant samspill mellom ulike aktører og personer som utspiller seg i et samfunn som på mange måter ofte må klare seg selv siden dere bor der dere bor.

Temaet for denne visitasen har faktisk blitt endret underveis i visitasen. Det har jeg aldri vært med på før. Vi startet med en visitas som skulle fokusere på det å være kirke i et flerkulturelt samfunn, men har nå i denne omgang i tillegg vært opptatt av hvordan man på best mulig måte kan tenke kirke på hele Nordkinnhalvøyen. Mer om dette senere.

Noe annet jeg aldri har vært med på før, og trolig aldri vil oppleve igjen, er at soknepresten har blitt byttet ut mellom starten på visitasen og nå. Sorle Hovdenak som var sokneprest i juni har sluttet og Helge Helgesen har midlertidig tatt over tømmene. Dette har som sagt vært en bispevisitas helt utenom det vanlige! Jeg må si jeg er både takknemlig og imponert over Helge Helgesen for stor innsats på Nordkinn siden 2019. Det begynte med at vi fikk låne ham fra Tjensvoll menighet i Stavanger i et halvt år, nå nærmer vi oss 3 år, og Tjensvoll venter ham ikke tilbake. Jeg vil gjerne også formidle stor takk til Helges familie for lånet i disse årene!

I dette foredraget vil jeg ta dere med i en kort gjennomgang av det vi har gjort og reflektere rundt enkelte, sentrale temaer før jeg til slutt vil gi dere noen konkrete utfordringer.

Om bispevisitas

Men først noen ord om hva en bispevisitas er. Ordet biskop kommer av det greske ordet for å se. Vi kjenner det kanskje fra peri-skop, tele-skop og altså bi-skop. Biskopen er en som skal se, og når jeg er på bispevisitas er jeg her for å se. Da vil jeg se barn og unge, eldre og middelaldrende og dem som ikke føler seg som noe av dette. Jeg vil se kirke og samfunn,

bygder og natur. For gjennom å se og reflektere kan vi jobbe for at kirken i enda større grad kan tjene Gud og mennesker i lokalsamfunnet.

Noe vi ikke har snakket så mye om i denne visitasen, men som er et sentralt poeng er at en bispevisitas også gjør det klarere at menigheten står i en større sammenheng. Dere er ikke bare Gamvik menighet, eller de som samles på Skjånes, i Mehamn eller Gamvik. Dere er en del av Hammerfest prosti som er en del av Nord-Hålogaland bispedømme. Vi igjen er en del av Den norske kirke som er en del av den store kirken i verden. Vi her i vårt bispedømme har også ekstra nære bånd til kirkene i Finland, Sverige og Russland, dere kanskje særlig til Island og Russland. Dere er ikke enkeltstående enheter, men en integrert del av en verdensvid kirke som faktisk blomstrer som aldri før.

3. juni

Da det ble klart at visitasen i juni måtte utsettes område vi oss, og klarte å få til digitale møter med staben, menighetsrådet og kommunen. Disse møtene ble avholdt 3. juni.

Fra samtalene med staben sitter jeg igjen med et inntrykk av at det er en del utfordringer med tanke på de rent fysiske forholdene. Det ble pekt på det svært dårlige orgelet her i Mehamn som en utfordring for organisten og kontorer som er både kalde og dårlig lydisolerte som problemer for de andre. Kombinert med en dårlig økonomi og situasjonen for Gamvik kirke, tegner det seg et bilde som ikke bare er lystig. Det er også en utfordring med boligsituasjonen. Det er ingen hemmelighet at mangelen på tjenlig bolig var en av grunnene til at den forrige soknepresten ble så kort.

Det ble i møtet foreslått å slå sammen prestetjenesten i Gamvik og Lebesby. Uten at jeg vil konkludere i noen retning, tenker jeg at dette er en samtale vi må ta videre. Som det ble nevnt i møtet er samme person organist på begge sider av fjellet og det er allerede snakk om å opprette en fellesstilling for trosopplæring. Når det også ble sagt at kontormulighetene er bedre i Kjøllefjord er det en del spørsmål som presser seg fram.

Menighetsrådet var opptatt av orgelet her i kirken, men særlig av Gamvik kirke. Det er en fortvilende situasjon med denne kirken og jeg forstår inderlig godt når dere sier at dere faller mellom alle stoler med tanke på finansiering av disse byggene.

Jeg vil fortelle litt om det som har skjedd etter møtet. Vi har fra bispedømmekontorets side jobbet for å løfte fram gjenreisningskirkene, og da Kirkemøtet i november vedtok en

kulturarvstrategi ble gjenreisningskirkene spesielt nevnt. Dette er også tema på Riksantikvarens årlige kirkefagsamling i mars. Ikke noe av dette utløser penger, men det jobbes i alle fall for å få til noe her. Om vi lykkes og om det i såfall kan gagne Gamvik kirke vil tiden vise, men dere står i alle fall ikke alene i denne kampen.

Ellers var det gode tanker om samisk kirkeliv fra menighetsrådet. Det ble luftet om man burde ha egne gudstjenester når flyttsamene er her med reinen. Det støtter jeg. Det ble også ytret ønske om å jobbe mer opp mot funksjonsnedsatte og diskutert hvordan man kan nå alle de menneskene i Gamvik som ikke er med i Den norske kirke, men som veldig ofte er med i andre kristne kirker. Dette er tre viktige spørsmål som jeg håper dere jobber videre med.

Jeg tar også med meg at det fra menighetsrådets side ble sagt at man bør diskutere å slå sammen Gamvik og Lebesby sokn.

Fra møtet med kommunen har jeg med meg et bilde av to parter som jobber godt sammen, særlig med tanke på kriseteam, og samarbeid mellom kirken og skolen og barnehagen. Det er gledelig. Jeg synes også alltid det er flott når ordføreren velger å ha kommunens plass i fellesrådet. Jeg har full forståelse for at det ikke er mulig å få til for alle ordførere, for de har fulle dager, men dere i Gamvik har en ordfører som prioriterer fellesrådet med sin tid. Det skal dere være fornøyde med, og bruke som en mulighet til jevnlig kontakt med kommuneledelsen!

Det har rent en god del vann i havet siden vi snakket med kommunen i juni, og vi skal ha et nytt møte i morgen. Jeg vil derfor ikke si så mye mer her og nå, annet en at jeg merker meg med takknemlighet at kommunestyret har bevilget seks millioner til vedlikehold av Gamvik kirke. Det er en stor sum i et kommunebudsjett som det Gamvik kommune har, noe vi som kirke ser og setter stor pris på. Det vil være en god start på å sette Gamvik kirke i stand.

Disse dagene

Alt dette var i juni og i form av digitale møter. I går var vi derimot fysisk her i kommunen, og vi begynte i Gamvik og Gamvik skole. Det må være en utfordring å drive skole under forhold som i Gamvik, med elever og foreldre fra så mange ulike nasjoner og med så få elever. Jeg fikk inntrykk av at elevene hadde det godt på skolen og at de ble ivaretatt av dyktige og engasjerte lærere. Det gleder meg. Å høre at det er hele 22 nasjonaliteter som jobber på fiskebruket i Gamvik er overveldende, og et tydelig bilde på den globaliserte verden vi lever i. Når de på Østlandet snakker om store innvandringstall forteller jeg dem av og til om Gamvik. Det som skjer i Gamvik viser oss at vi er avhengig av hverandre på tvers av landegrensene og

at den innvandringsdebatten som ofte er styrt av erfaringer i sør, må nyanseres med våre erfaringer i nord.

Etterpå så vi på kirka. Og jeg må få si: Det er trist å se at et så flott kirkebygg er i så dårlig forfatning! Jeg er ikke fagmann på området, men selv jeg ser at dette er prekært og at noe må gjøres. Det gir inntrykk å se biter av muren som har falt ned og rusten armering inne i veggen. Dette så jeg fra innsiden av kirka. Jeg tør nesten ikke å tenke på utsiden... Dessverre har jeg ingen penger å by på, men som sagt jobber vi i våre kanaler for å forsøke å få til noe som kanskje kan hjelpe dere. Vi får gjøre det vi kan best som kirke: Ora et labora. Be og arbeide.

Og så fikk vi mat. Først nydelig formiddagsmat laget av frivillige i Gamvik og på kvelden kongekrabbe, reinkjøtt og multe. Det er godt å være biskop i Finnmark! Frynsegodene er tett i tett!

I dag begynte dagen med en fin skolegudstjeneste her i Mehamn. Elevene bidro med dramatisering av evangelieteksten og sang på både norsk og samisk. Det er en fin gjeng barn og ungdom dere har her i bygda, og i Gamvik også. Dere har grunn til å være stolte av de unge.

Deretter var vi på helsesenteret der vi hadde andakt. Endelig, kan vi si, for disse andaktene har blitt hardt rammet av koronarestriksjoner. Neste gang kan det kanskje også feires nattverd på helsesenteret. Jeg spurte beboerne om de hadde det godt der, noe de svarte bekræftende på. Det er godt. Et samfunn kan måles på hvordan man tar seg av de svakeste, og så langt jeg kan se gjør dere en god jobb med dette her i Gamvik.

For første gang i min bispetid skal også visitasen fortsette etter dette foredraget. I morgen, før vi drar tilbake til Tromsø, skal vi ha et nytt møte med kommunen der jeg regner med at Gamvik kirke enda en gang vil bli et tema. I tillegg skal vi ha det som vi omtaler som visitasens «fagmøte» der samarbeidet mellom Gamvik og Lebesby står på plakaten. Dette er en samtale jeg gleder meg til å være med på. Vi kommer ikke til å lande noe i morgen, men samtalen må starte et sted. For uansett hvordan man lander til slutt er det åpenbart at et godt forhold og avklarte avtaler er noe som må være på plass til beste for kirken i både Gamvik og Lebesby sokn. Det er jo på en måte dere to mot resten av verden, slik som geografien nå en gang er.

Særlige temaer

I løpet av disse dagene har det utkrystallisert seg noen temaer jeg gjerne vil ta opp og si noen

ord om.

Samisk kirkeliv: Menighetsrådet sa at de gjerne ville gjøre noe mer rundt samisk kirkeliv. De foreslo en gudstjeneste i forbindelse med reinflyttingen da det er samer fra indre strøk her. Jeg vil støtte dere i grunntanken her: Gjør noe med det samiske, men husk at det bor samer her i Gamvik hele året også. Det bor jo samer her også, og de samiske tradisjonene her i Gamvik er annerledes enn de man finner i Tana eller Karasjok. Jeg har bedt alle menigheter i bispedømmet ta i bruk samisk språk i gudstjenestene, det gjelder også Gamvik. Kanskje kan dere bruke samisk flagg av og til? Fra kommunens side skjer det ting her, og før i dag hørte vi hvordan skoleelevene sang på samisk. Det er vilje i både menighetsrådet og resten av samfunnet, og det er kjempebra. Her er det bare om å gjøre å gå sine egne skritt og finne egen kultur og egne tradisjoner. For det finnes! Anerkjenn deres egne samiske tradisjoner. Og så trenger dere selvsagt ikke glemme dem som kommer hit om sommeren, men husk at de har det travelt når de er her. Dette er et spennende og viktig område, og jeg er glad for signalene jeg har fått her. Ollu lihkku didjiide!

Internasjonalt: Den norske kirke er bygd opp på en måte som baserer seg på at stort sett alle i samfunnet er med i kirken vår. Det er en velprøvd organisasjon som har vist seg å fungere bra mange steder. Men her i Gamvik strekker den nok ikke til, i alle fall ikke om utviklingen fortsetter. For de som kommer hit er ikke med i Den norske kirke. Mange er med i andre kirkesamfunn og er brødre og søstre i Kristus, men de kommer ofte ikke naturlig til våre sammenhenger. Dette må gjøre noe med måten vi arbeider på. Skal vi forsøke å få dem til å melde overgang til oss? Skal vi forsøke å få prester fra søskenkirker til å komme hit jevnlig? Jeg har ikke svarene. Men jeg vet at dere har en viktig utfordring her i hvordan dere møter disse menneskene. De må få oppleve at de er velkomne i våre sammenhenger helt uavhengig av om de er medlem i vår kirke, Den katolske kirke, en ortodoks kirke, en luthersk kirke i et annet land eller for den del er muslimer. Samtidig er deres kirkeøkonomi basert på medlemstall, og om dere betjener mange mennesker som ikke er medlemmer, skaper det utfordringer.

De mange nasjonalitetene og sikkert ulike kunnskaper i norsk språk skaper også behov for nye arbeidsformer. I Gamvik hørte vi at de som har bodd der lenge lærer opp de nye i hvordan en liten bygd fungerer som samfunn. Slik opplæring er helt nødvendig, og kanskje må den gå begge veier. Kanskje må dere som har bodd her alltid se at bygdene deres blir forandret og at slik dere alltid har gjort ting kanskje må endres i møte med en ny demografi? Her er det

mange vanskelige, viktige og sikkert fruktbare avgjørelser man må gjøre, men det er i dette fremtiden ligger for samfunnet her og for menigheten her. Det er på mange måter nybrottsarbeid og dere er en slags pionerer i dette arbeidet på vegne av hele Den norske kirke. Så viktig er det, for folkekirken hviler på dette. Jeg har som sagt ikke svarene her, men ser at dette er noe vi må tenke sammen om i årene som kommer.

Samarbeid/sammenslåing: Dette er et tema menighetsrådet, staben og den forrige soknepresten tok opp flere ganger i juni. Vi ser at det med riktig organisering kan være mulig å få gjort ganske mye med en prest på Nordkinn, slik vi også ser at det kan fungere med en kirkemusiker på deling. Kanskje kan det være en mulighet å samlokalisere kontorer i Kjøllefjord, der de har bedre kontorlokaler enn her i Mehamn? På sikt tenker jeg også at det kan være en mulighet å ha en felles kirkeverge for de to kommunene. Kanskje kan det frigjøre midler som kan brukes på barn og unge? Jeg hadde ikke sagt dette så tydelig om det ikke var for de klare signalene som kom i juni, men med tanke på både geografi, personalsituasjon og økonomi tenker jeg tiden er moden for å se grundig på hvordan Lebesby og Gamvik bedre kan bruke sine ressurser til beste for begge sokn. Dette skal vi møtes og snakke om i morgen, og jeg er spent på hva som kommer frem der.

Praktiske omstendigheter: En del av de fysiske rammene for kirkelivet i Gamvik er ikke gode. Kirken i Gamvik er et kapittel for seg. Vi er takknemlige for kommunestyrets vedtak om å bruke seks millioner på bygget. Det er en god begynnelse, men det er ikke nok. Vi jobber som sagt i våre kanaler for å forsøke å få til en form for støtteordning for gjenreisningskirkene, fellesrådet gjør det de kan og kommunen strekker seg. Hvordan det lander vet vi ikke, men alle ser at noe må gjøres. Alternativet er faktisk å rive hele kirken, og det ønsker ingen. Kontorene er heller ikke av de beste, selv om de skal være til å leve med. Og så må det sies at det er fortvilende at orgelet her i kirken er slik det er. En så dyktig musiker som dere har fortjener et bedre instrument. Dere som menighet fortjener et bedre instrument. Dere fortjener også en fast prest.

Nå er det en gang slik at økonomien er slik den er, avstander og fjelloverganger er slik de er og bemanningen er slik den er. Samtidig kan noe kanskje lette noe. Jevnlige møter mellom fellesrådet og kommunen kan kanskje gjøre ting mer oversiktlig? Klare avtaler med Lebesby kan kanskje avhjelpe noe? Dere kan ikke gjøre mirakler, men kanskje kan noe bli lettere?

Utfordringer

Jeg avslutter alltid foredragene mine med å komme med noen utfordringer til menighetene. Dette er punkter jeg tenker dere må jobbe videre med i tiden fremover. Punkter dere har potensiale til å bli enda bedre.

- 1) Jobb systematisk og planmessig med tanke på å gjøre samarbeidet mellom Gamvik og Lebesby tettere, mer planrettet og formelt. Dere to ligger så for dere selv at det ofte er bare dere. Da gjelder det å ha så robuste strukturer som mulig slik at dere står han av i stormen.
- 2) Husk at dere også er en samisk menighet. Ta inn samisk i gudstjenestene deres og se i deres egne tradisjoner for å være norsk og samisk kirke i Gamvik.
- 3) Dere er et multikulturelt samfunn. Jeg vil at dere skal søke å også bli en multikulturell kirke. Jobb målrettet for å inkludere de som ikke er medlemmer i Den norske kirke i menighetslivet. Det levde livet er viktigere enn formelle medlemskap, så tenk mennesker og søsken i Kristus. Tenk om Gamvik menighet kan bli den en menighet der verken norsk eller samisk er det mest brukte språket? Det kan kanskje virke som et skremmende scenario, men samtidig viser det det enorme potensialet som ligger i deres samfunn.
- 4) Gamvik kirke. Jeg vet nesten ikke hva jeg skal si her, annet enn det jeg sa i stad: Jobb og be! Ikke gi opp håpet og vit at vi er flere som jobber sammen med dere.

Prosten har i oppgave å følge opp de utfordringene som visitasen har pekt på, i samarbeid med menighetsråd og ansatte. Prosten skal i løpet av det første året gjøre et oppfølgingsbesøk i soknet, og rapportere tilbake til biskopen om dette.

Takk for meg, Gamvik menighet. Det har vært fine dager sammen med dere digitalt og nå. Det er mye ubrukt potensiale i Gamvik, og for å bruke Paulus sine ord er jeg «trygg på at han som begynte sin gode gjerning i dere, skal fullføre den – helt til Jesu Kristi dag».

Rafi lehkos dinguin. Fred være med dere.